

مقدمه علم اخلاق

تأليف و ترجمه

صلاح الدين سلجوقى

با مقدمه محسن جوانى



مؤسسه انتشارات عرفان

تهران، ۱۴۰۰

www.ketab.ir



سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: سلجوقی، صلاح‌الدین، ۱۲۷۴ - ۱۳۴۹. Saljuqi, Salah al-Din
عنوان و نام پدیدآور: مقدمه علم اخلاق / تألیف و ترجمه صلاح‌الدین سلجوقی؛ با مقدمه محسن جوادی.
مشخصات نشر: تهران: مؤسسه انتشارات عرفان، ۱۴۰۰. | مشخصات ظاهری: ۹۶۸ ص.
شابک: 0 - 47 - 6580 - 600 - 978

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: چاپ دوم.

موضوع: اخلاق

موضوع: Ethics

شناسه افزوده: جوادی، محسن، ۱۳۴۲ - مقدمه‌نویس

شناسه افزوده: Javadi, Muhsin

رده‌بندی کنگره: BJ ۱۱۸۵ | رده‌بندی دیویی: ۳۷۰

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۶۰۰۰۳



مؤسسه انتشارات عرفان

• مقدمه علم اخلاق

• صلاح‌الدین سلجوقی

با مقدمه محسن جوادی

حروف نگاری: شیمایا هارویون

ویرایش: محمدکاظم کاظمی، سمیه چوبانی، زهره هاشمی

صفحه‌آرایی: محمدکاظم کاظمی | طرح جلد: بابم‌الرسال

نوبت چاپ: دوم (اول عرفان) ۱۴۰۰

لیتوگرافی: ترنج | چاپ: فرشیوه | صحافی: نوری

شمارگان ۱۰۰۰ نسخه | قیمت: ۲۵۰۰۰۰ تومان

چاپ همزمان در ایران و افغانستان

حق چاپ در افغانستان و ایران برای ناشر محفوظ است

تهران، بولوار کریم خان زند، خیابان خردمند شمالی، پلاک ۱۰۱، طبقه سوم، واحد ۷

مؤسسه انتشارات عرفان، تلفن: ۹۱۲۳۱۳۱۴۵۵ - ۰۰۹۸

کابل، چوک دهبوری، چهارراهی شهید، کتاب‌فروشی موسسه انتشارات عرفان.

تلفن: ۷۶۹۳۴۹۷۲۷ - ۰۰۹۳

ایمیل: ketaberfan@yahoo.com

تلگرام: @ketaberfan

ISBN: 978 - 600 - 6580 - 47 - 0

شابک: ۰۰ - ۴۷ - ۶۵۸۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸

این کتاب با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به چاپ رسیده است

فهرست

۱۷	یادداشت ناشر
۲۱	پیش‌گفتار
۲۷	زندگی‌نامه مؤلف
۲۹	فهرست مآخذ
۳۳	دباجه
۷۱	اول، هویت علم اخلاق
۷۳	تعریف علم اخلاق
۷۳	غرض علم اخلاق
۷۴	موضوع علم اخلاق
۷۹	۱. علم اخلاق طبیعی است و یا علم قانونی؟
۸۰	۲. علم اخلاق نه علم عملی است و نه هم فن
۸۵	۳. علم طبیعی و علم اخلاق
۸۵	۴. علم اخلاق و علم الحیات
۸۶	۵. علم النفس و علم اخلاق
۸۷	۶. منطق، زیباپسندی و علم اخلاق
۸۷	۷. علم مابعدالطبیعه و علم اخلاق
۸۸	۸. علم اخلاق و فلسفه سیاسی

۹. علم اخلاق و علم اقتصاد ۸۹
۱۰. تقسیم ابعاد اخلاق ۹۰
۱۱. انشعاب مکاتب اخلاقی: ۹۱
- سند و مصدر اخلاق ۱۰۰
- محرك سلوک ۱۰۱
- دوم، ادوار اخلاق ۱۰۵
- آ. دوره یونان و روم ۱۰۷
۱. فیلسوف های قبل از سقراط ۱۱۱
۲. سوفسطایی ها ۱۱۳
۳. سقراط (۴۷۰ - ۳۹۹ ق م) ۱۱۴
۴. مکاتب اولای فکر علم الاخلاقی ۱۱۹
۵. فلاطون (در اطراف ۴۲۷ - ۳۴۷ ق. م): ۱۲۰
۶. مثل فلاطونی ۱۶۷
۷. ارسطو ۱۷۳
۸. کلیون ۱۷۸
۹. رواقیون ۱۸۱
۱۰. قیرانیون ۱۹۷
۱۱. ابیقور ۲۰۰
۱۲. مکتب ابیقور ۲۰۶
۱۳. مکاتب متأخرین ۲۱۰
۱۴. شکی ها - لادری ها ۲۱۱
- ب. دوره قرون وسطی ۲۱۴
- فلاطونیة نو ۲۱۴
- ج. دوره جدید ۲۱۹
۱. دیکارت (۱۵۹۶ - ۱۶۵۰) ۲۲۶
۲. اسپینوزا (۱۶۳۲ - ۱۶۷۷) ۲۲۷
۳. لاک (۱۶۳۲ - ۱۷۰۴) ۲۳۱
۴. هیوم (۱۷۱۱ - ۱۷۷۶) ۲۳۲

۲۳۳		۵. کانت (۱۷۲۴ - ۱۸۰۴)
۲۳۹		۶. مثالیت جرمنی
۲۴۴		۷. دوره بسیار جدید اخلاق
۲۴۵		احراریت انگلیسی در مکتب منفعتی بنّام
۲۴۸		۸. علم اخلاق، نشو و ارتقا
۲۴۹		۹. هربرت اسپنسر (۱۸۲۰ - ۱۹۰۳)
۲۵۴		۱۰. استفن
۲۵۵		۱۱. فردریک نیچه (۱۸۴۴ - ۱۹۰۰)
۲۶۰		۱۲. اخلاق و پراگماتیسم مکتب ذریعه
۲۶۹		د. ما و علم اخلاق
۲۶۹		۱. دوره ثنویت
۲۸۵		۲. دوره وحدت
۲۹۶		۳. دوره مدرّسی ما
۳۱۲		۴. شیخ الرئیس ابوعلی سینا
۳۱۹		۵. شیخ محی الدین ابن عربی
۳۲۱		۶. جلال الدین محقق دوانی
۳۲۳		۷. محقق طوسی
۳۲۴		۸. ملا حسین کاشفی
۳۲۷		سوم، ابعاد اخلاق
۳۳۱		بُعد اوّل اخلاق: علم النفسی
۳۳۳		موقف اوّل: مُیول و محرّکات
۳۳۴		۱. آرزو و اراده
۳۳۴		۲. احتیاج و خواهش
۳۳۵		۳. خواهش و آرزو
۳۳۶		۴. دنیا‌های آرزو
۳۳۸		۵. آرزو و امید
۳۳۸		۶. امید و خواست
۳۳۹		۷. خواست و اراده

یادداشت ناشر

کتاب حاضر از آثار مهم علامه صلاح‌الدین سلجوقی در زمینه علم اخلاق است. او افزون بر این اثر، کتاب اخلاق نیکوماخوس ارسطو را ترجمه کرده و چنان که خود در دیباچه می‌گوید، هدف او از نگارش مقدمه علم اخلاق این بوده است که «هم اثر مذکور را روشن‌تر سازد و هم خواننده عزیز را به اکثر دوره‌ها و مکاتب فکری اخلاق آشنا کند.» (ص ۶۲)

مقدمه علم اخلاق اول بار در سال ۱۳۳۱ شمسی، در مطبعه عمومی کابل چاپ شده است، البته با کیفیت نشر متناسب با امکانات و تجهیزات آن زمان. گذشت حدود هفتاد سال از چاپ اول و نایاب بودن این اثر ارزشمند، مؤسسه انتشارات عرفان را بر آن داشت که کتاب را با کیفیتی مطلوب و ویرایشی مطابق هنجارهای روز، دوباره به چاپ بسپارد و این به واقع در راستای همت این انتشارات برای نشر آثار ارزشمند ادب و فرهنگ کشور، به‌ویژه تألیفات و ترجمه‌های علامه سلجوقی است.

اما این دانشمند و مترجم توانمند، در عین حال ادیب و نویسنده‌ای بوده است صاحب سبک با نثری فاخر، استادانه و در عین حال دشواریاب. وفور واژگان کهن فارسی، واژگان عربی و نیز اصطلاحات خاص فارسی

افغانستان در نثراو، فهم آن را برای عموم مخاطبان امروز دشوار می‌سازد. از این روی لازم به نظر می‌آمد که هم در جهت حفظ اصالت زبان سلجوقی، از تصرف در متن پرهیز شود و هم به نحوی از دشواری‌های آن کاسته شود. این منظور با تدوین یک واژه‌نامه مفصل و در مواردی نیز درج پانوشتهایی برآورده شده است، تا فهم مطالب کتاب برای مخاطبان امروزی آن در همه اقالیم زبان فارسی، سهل باشد.

در مورد این واژه‌نامه گفتنی است که گاهی یک واژه یا اصطلاح، در فرهنگ‌های لغت معانی متعددی دارد. ما از آن میان معانی‌ای را برگزیدیم که مورد نظر نویسنده کتاب حاضر بوده است. در مواردی اندک، هیچ‌یک از معانی کلمات در فرهنگ‌ها، با منظور نویسنده مطابقت نداشته و حتی گاه آن لغت در فرهنگ‌های در دسترس ما یافت نشده است. در این موارد در واژه‌نامه معنایی را درج کرده‌ایم که از فحوای کلام نویسنده استنباط می‌شده است. البته این موارد چنان که گفتیم، بسیار نادر است.

افزون بر آن، یک ویرایش فنی از نظر رسم الخط، نقطه‌گذاری، و پاراگراف‌بندی مناسب هنجارهای امروزی چاپ و نشر نیز در متن انجام شده است. کیفیت حروف چینی چاپ مرجع ما (چاپ اول کتاب) بسیار پایین بوده است و سرشار از خطاها و پریدگی حروف، که خواندن آن را در مواردی دشوار ساخته است. ما در این ویرایش تا حدی که قابل تشخیص بود آن‌ها را اصلاح کردیم و در صورت لزوم در پانوشته نیز یادآوری کردیم. در مواردی نادر، به نظر می‌رسید که کلماتی در چاپ افتاده است و این‌ها در قلاب [[افزوده شد. پانوشته‌های حاصل از این ویرایش با کلمه «ویراستار» مشخص شده است. پانوشته‌های اصلی کتاب بدون این قید است.

گفتنی است که ضبط واژگان و اصطلاحات فرنگی، در فارسی افغانستان تفاوت‌هایی با فارسی ایران دارد، مثل «انرجی / انرژی»، «آکسیجن /

اکسیژن»، «سپینوزا / اسپینوزا» و البته در مواردی سبک شخصی و زمان نگارش کتاب هم در قضیه دخیل است، یعنی گاهی کلمات با آنچه امروز در افغانستان به کار می‌رود هم متفاوت است، مثل «نیتچه / نیچه». ما برای حفظ اصالت متن و نیز به این هدف که کتاب نموداری از نثر فارسی امروز افغانستان باشد، اکثر قریب به اتفاق کلمات را به همان شکلی آوردیم که در متن مرجع ما بود، مگر در مواردی اندک که کلمه اکنون در افغانستان هم به شکلی دیگر نوشته می‌شود و ما آن شکل را اختیار کردیم.

هم چنین در متن کتاب در برابر بسیاری از نام‌ها و اصطلاحات، معادل انگلیسی آن‌ها درج شده بود. ما این کلمات انگلیسی را به پانویست منتقل کردیم تا متن دوزبانه نشود. دیگر این که کتاب در چاپ مرجع ما در دو مجلد بوده (با عنوان «برخ اول» و «برخ دوم») و اینک هر دو در یک مجلد گنجانده شده است.

از جناب دکتر محسن جوادی به خاطر تشویق‌ها و حمایت‌هایشان که با نوشتن مقدمه‌ای بر این کتاب نیز همراه شد، سپاسگزاریم. همین‌طور از گروه ویراستاری این کتاب برای آماده‌سازی آن در شکلی که مشاهده می‌کنید، قدردانی می‌کنیم. امیدواریم که با این تمهیدات و تلاش‌ها، این اثر ارجمند با کیفیتی مطلوب و راضی‌کننده تقدیم حضور جامعه فرهنگی فارسی‌زبان، به‌ویژه دوستداران آثار صلاح‌الدین سلجوقی شده باشد.

محمد ابراهیم شریعتی

شهریور ۱۴۰۰